

ОБЛІКОВО-СТАТИСТИЧНИЙ АСПЕКТ ЕКСПОРТУ МЕДУ: РЕАЛІЇ СЬОГОДЕННЯ

Шульган Марія Ярославівна

аспірантка третього року навчання

Вінницького національного аграрного університету

Бджільництво – важлива складова аграрної галузі України. Вся продукція бджільництва, яка є важливо-необхідною як у сфері економіки так і для використання людського ресурсу, утворюється в результаті життєдіяльності бджолиних сімей. Та один із основних продуктів у бджільництві – це мед. Український мед користується стабільним попитом і традиційно з роками нарощує свій потенціал. Ринок меду має особливий інтерес для економіки нашої держави, адже вона є провідним гравцем на європейському ринку.

Ринок меду України належить до таких, де пропозиція майже повністю формується господарствами населення, тоді як частка підприємств у виробництві зовсім незначна. В середині країни відсоток виробництва меду розподілився нерівномірно. Основне пасічництво зосереджене у невеликій кількості областей, це – Кіровоградській, Запорізькій, Вінницькій, Миколаївській, Одеській, Дніпропетровській та Сумській областях, але разом з тим, бджільництвом займаються у кожній області.

Основним завданням обліку експортних операцій, Маслак О.О. розглядає:

- формування достовірної інформації про реалізацію експортованих товарів;
- своєчасне виявлення та правильне визначення фінансового результату від експортних операцій;
- формування достовірної інформації про стан розрахунків з іноземними покупцями та посередниками;
- формування достовірної інформації щодо курсової різниці [1, с. 72].

Облік експортних операцій здійснюється відповідно до Закону України «Про бухгалтерський облік і бухгалтерську звітність в Україні», «Про порядок здійснення розрахунків в іноземній валюті», «Про оподаткування прибутку підприємств», «Про податок на додану вартість», декрету Кабінету Міністрів України «Про систему валютного регулювання та валютного контролю» [1, с. 74].

Для експорту меду натурального у рамках Угоди про асоціацію з ЄС, а також договору про вільну торгівлю для України як відомо, встановлені тарифні квоти, які дають змогу вітчизняним виробникам

експортувати продукцію в країни Євросоюзу за пільговою або нульовою ставкою мита. Розміри квот за Угодою становлять – 5000 тонн/рік з поступовим збільшенням протягом 5 років до 6000 тонн/рік. У разі використання всіх квот Україна все одно може поставляти продукцію, але тоді потрібно платити мито в повному обсязі. Тарифна квота не означає заборони на експорт, але при перевищенні обсягу квоти, застосовується ставка увізного мита ЄС – 17,3% [5].

Українське бджолярство за час повномасштабної російської агресії зіткнулося з великою кількістю проблем, таких як скорочення виробництва по всій Україні, подорожчання і ускладнення логістики або виїзд спеціалістів за кордон. Водночас, з'явилися і нові можливості – наприклад, зняття квот на ввезення меду до ЄС. Вже в квітні 2022 року Єврокомісія вирішила на рік прибрати усі мита і квоти на український експорт, а також зупинити дію антидемпінгових тарифів – засобів, які держави застосовують для розвитку власних виробників через митні обмеження для імпортерів. До цього українські товари, переважно оброблена сільськогосподарська продукція постачалась на європейський ринок за квотами, тоді як найпростішу агросировину можна було експортувати без обмежень. Оскільки перероблена харчова продукція загалом має вищу в порівнянні з сільгоспировиною маржинальність, український бізнес дуже швидко «вибирав» експортні квоти для ЄС [4].

Тарифна квота на мед – є однією з найбільш затребуваних, зазвичай вичерпується українськими виробниками вже протягом першого місяця року. Фактичні обсяги експорту меду до ЄС перевищують розмір тарифної квоти у 8-9 разів. Так, до прикладу в 2020 році українські компанії за 10 днів повністю використали річну тарифну квоту на мед в обсязі 6 тис. тонн, а далі, як вже зазначалось, застосувалась ставка увізного мита в повному обсязі [3].

Згідно даних митної статистики, в 2022 році український експорт меду склав 48 тис. тонн, що на 17% нижче результату за 2021 рік, при цьому, за рахунок збільшення середньої ціни реалізації на 15%, виручка від експорту в грошовому вимірі знизилась лише на 4.6% і склала \$137 млн. Динаміка експорту меду Україною протягом останніх років відображена на рисунку 1.

Як бачимо, динаміка експорту солодкого продукту знизилась. Але разом з тим за підсумками 2022 року Україна все ж таки втрималась в світовій трійці експортерів меду, поступившись Китаю (156 тис. тонн) і Аргентині (67 тис. тонн). Іншими найбільшими глобальними виробниками стали Бразилія, Бельгія, Німеччина, В'єтнам, Іспанія, Мексика і Туреччина. При цьому світовий ринок меду за останні роки повільно зростає, хоча в 2022 році загальна вартість експортованого меду залишилася на рівні 2021 року – трохи більше \$2,6 млрд. Динаміку експорту меду по країнах світу відображено на рисунку 2.

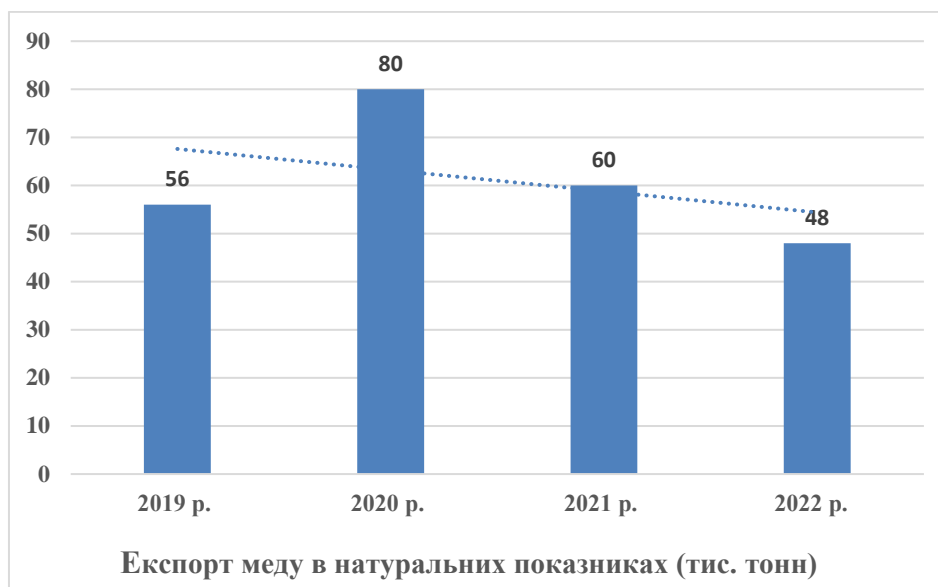

Рис. 1. Експорт меду Україною за 2019–2022 рр.

Джерело: систематизовано за даними [2; 4]

Досліджуючи експорт меду за поточний рік, згідно Державної служби статистики України за першу третину (січень-квітень місяці) 2023 року Україна продала за кордон майже 16 тис. тонн меду вартістю \$41 млн, переважно до європейських країн: а саме – Німеччини, Польщі і Бельгії. Ця експортна динаміка продовжує залишатись позитивною, хоча загальне виробництво меду в Україні має тенденцію до скорочення через вплив війни і тимчасової окупації частини території країни [2].

Разом із експортом меду до країн ЄС, налаштовується і експорт до США. В порівнянні із минулими роками, так в 2023 році експорт до США здійснено набагато більше. Наразі, тобто за перше півріччя поточного року, експортовано більше 1 тис. тонн по ціні 4,3 дол. за 1 кг [6].

Статистичні дослідження показують, що практично усі країни світу у 2022 році збільшили свій експорт меду до країн ЄС, окрім декількох у тому числі і Україна.

Не дивлячись на відміну квот, експортувати мед не стало набагато легше. Нарощений імпорт з Китаю, Туреччини і Аргентини, який заповнив ринок країн Євросоюзу за період повномасштабної війни в Україні, має перевагу в порівнянні з українським медом. Водночас, експерти відзначають і позитивні фактори, пов'язані з міжнародною торгівлею медом, а саме:

- отримання можливості конкурентного експорту меду до ЄС, в порівнянні з довоєнним режимом квотованих поставок;
- нарощення поставок до ЄС меду врожаю 2023 року;
- ріст споживання меду в Європі;
- поява в майбутньому оптимізованих та більш вигідних ланцюжків поставок.

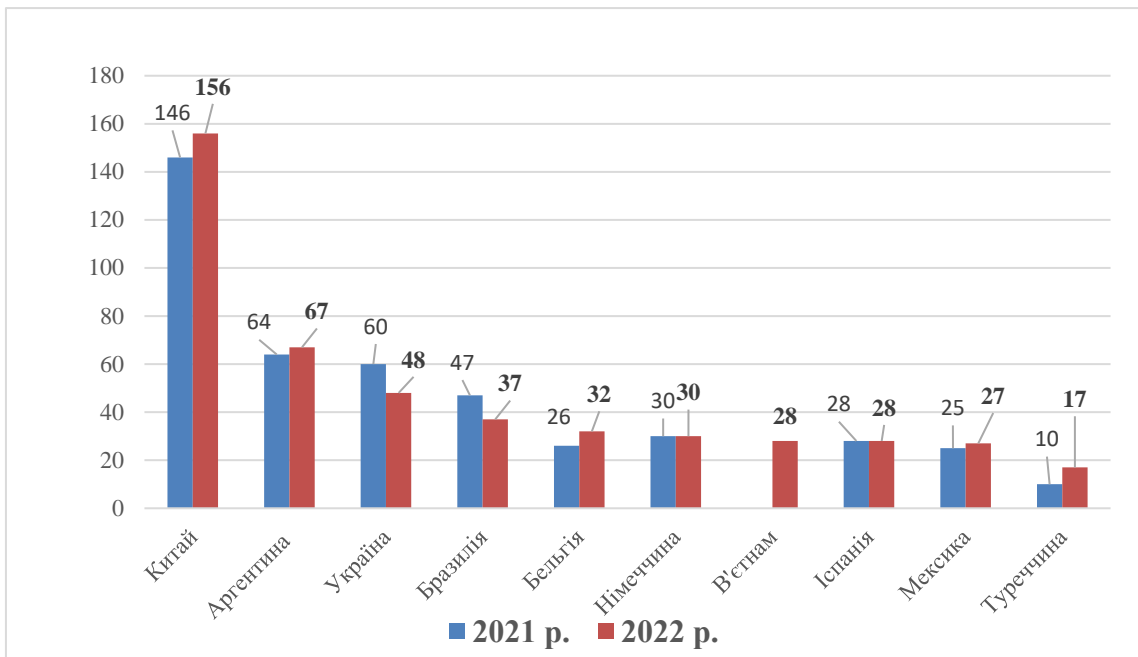

Рис. 2. Експорт меду країнами світу до ЄС за 2019–2022 рр.

Джерело: Українська асоціація аграрного експорту

Завдяки виходу на ринки Євросоюзу, українські бджолярі отримують можливість додаткового розвитку. Одним із перспективних переваг є, конвертувати додаткові доходи в пізнаваність свого бренду в Європі, що дає компанії можливість масштабувати чи трансформувати як свій експортний бізнес, так і продажі в Україні. Як відомо, основний обсяг українського меду експортується в оптовій упаковці, тобто наливом в бочках. В той же період, Європейські компанії фасують таку продукцію в тару, постачають до торгових мереж і споживачів, тим самим отримуючи значну додану вартість. Саме через це, українські виробники меду вже зараз думають над тим, як надавати більше сервісних послуг, що дасть українському бізнесу наростити вплив на європейських пасічників та переробників.

Отже, узагальнюючи тему дослідження варто зазначити, що стабільно-високий рівень експорту солодкого продукту, є стратегічно важливий для розвитку галузі в цілому. А розвиток переробки продукції, систематизація обліку і розвиток маркетингу зможе перевести український мед з аграрної ніші в повноцінну промислову галузь. І водночас, позитивним є принаймні той факт, що навіть в умовах війни країна продовжує експорт меду, незважаючи на всі складності його виробництва.

Список використаних джерел:

1. Маслак О.О. Жежуха В.Й. Облік, аналіз та аудит зовнішньоекономічної діяльності : навчальний посібник. Київ, 2011. 400 с.
2. Державна служба статистики України. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 07.12.2023).
3. Міністерство аграрної політики України. URL: Міністерство аграрної політики України. URL: <https://minagro.gov.ua/news/bdzhilnictvo-strategichnij-paryum-silskogo-gospodarstva-ukrayini> (дата звернення: 06.12.2023).
4. Український мед в ЄС. URL: <https://delo.ua/business/ukrayinskii-med-v-es-ci-je-perspektivi-v-eksportnoyi-ekspansiyi-pid-cas-viini-419277/> (дата звернення: 07.12.2023).
5. Мед натуральний: путівник для експортерів-початківців, перспективи експорту до ЄС. URL: https://www.ck-oda.gov.ua/docs/2018/02042018_1.pdf (дата звернення: 06.12.2023).
6. Ринок для великих гравців або Чому пасічники залежні від експортерів. URL: <https://agroportal.ua/news/eksklyuzivy/rinok-dlya-velikih-gravciv-abo-chomu-pasichniki-zalezni-vid-eksporteriv> (дата звернення: 07.12.2023).